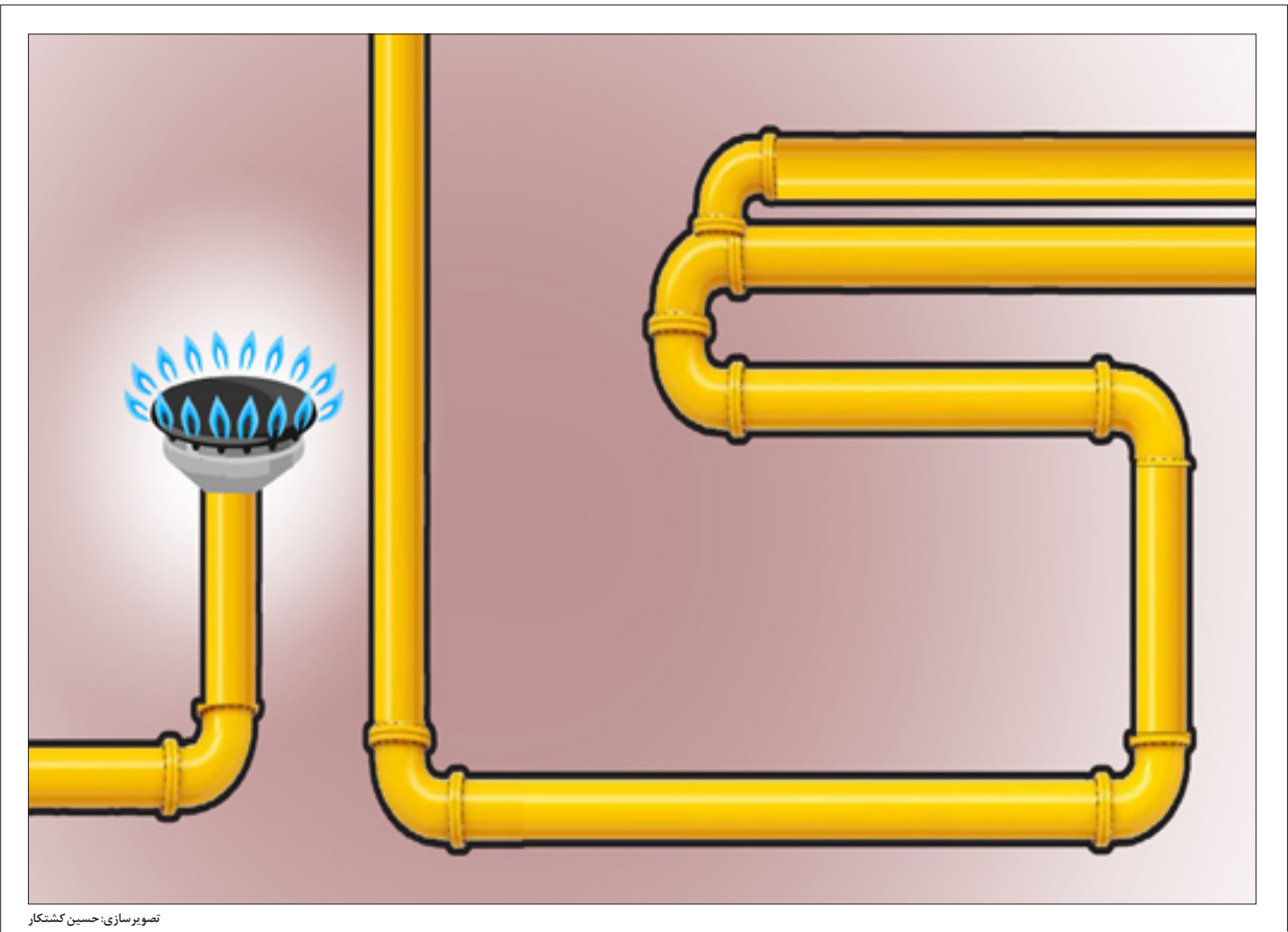

«جوان» الزامات رفع و راهکارهای حل ناترازی گاز را واکاوی می کند

می توانیم با قطعی گاز خداحافظی کنیم

افزایش عرضه از طریق رشد تولید و واردات راه‌حلی برای ناترازی گاز ایران است

تصویرسازی: حسین کشککار

رسیدگی سریع به موضوع ناترازی گاز به‌منظور تضمین امنیت انرژی کشور و حمایت از رشد اقتصادی در دستور کار دولت قرار گرفته است. تحقق افزایش مناسب عرضه گاز در شیبکه، در برنامه هفتم و همچنین اسناد بالادستی، از جمله راهبردهای متعددی برای این مهم در نظر گرفته شده است. افزایش ذخیره‌سازی گاز است و همچنین تولید بیشتر گاز؛ از سرگیری واردات گاز و استفاده از منابع صنعت در جهت سرما به‌گذاری مستقیم صنایع در میادین گازی از جمله اقدامات برای افزایش عرضه گاز به‌شمار می‌رود. ■ ■ ■

ایران، یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان گاز طبیعی، در سال‌های اخیر با ناترازی گاز دست و پنجه نرم کرده است. این ناترازی تأثیر بسزایی بر اقتصاد کشور داشته و منجر به قطع برق، توسعه صنعتی محدود و عدم‌انفع بزرگ اقتصادی برای ایران شده است. برای مقابله با این چالش بزرگ، دولت اقدامات مختلفی از جمله افزایش تولید گاز، از سرگیری واردات گاز از ترکمنستان و تشویق سرمایه‌گذاری مستقیم صنایع در میادین گازی را اتخاذ کرده است. در برنامه هفتم توسعه به‌عنوان سند بالادستی توسعه کشور نیز به بخش‌های مختلفی در این زمینه اشاره شده است و همچنین پیشنهادهایی برای بهبود این وضعیت از طرف کارشناسان و نهادهای پژوهشی در این زمینه تهیه شده که به تفصیل راهکارهای مختلف افزایش عرضه گاز در شیبکه‌گازی کشور در جهت رفع ناترازی را در ادامه بررسی خواهیم کرد.

ایران دومین ذخایر بزرگ گاز طبیعی جهان را دارد که حدود ۳۴ تریلیون متر مکعب تخمین زده می‌شود. به رغم این فراوانی گاز و با وجود برداشت مناسب گاز از میادین جنوبی، کشور با ناترازی عرضه و تقاضای گاز مواجه است که در درجه اول به دلیل رشد سریع مصرف داخلی، استفاده ناکارآمد از انرژی و سرمایه‌گذاری ناکافی در بخش گاز است. این موضوع منجر به مسائل مهمی مانند قطعی مکرر برق و کمبود گاز طبیعی برای مصارف صنعتی و نیروگاهی شده است.

■ **صادرات گاز به ایران راه پیش‌روی ترکمنستان برای افزایش تجارت گازی**

ایران روزانه ۱۰ میلیون مترمکعب از ترکمنستان گاز وارد کرده است، البته این موضوع یک‌دو دسر برد نیز محسوب می‌شود، زیرا انتقال گاز ترکمنستان به سمت اروپا بسیار محدود است. همچنین ظرفیت گاز انتقالی به چین نیز در حداکثر حالت ممکن است و از این رو، ایران تنها مسیر جدید برای ترکمنستان است که امکان صادرات گاز به آن را خواهد داشت و ایران از این‌و مسیر اصلی توسعه تجارت گازی ترکمنستان است.

ایران علاوه بر واردات گاز از ترکمنستان، گزینه‌های دیگری را نیز برای تنوع بخشیدن به واردات گاز خود بررسی کرده است. به عنوان مثال، این کشور در حال مذاکره با روسیه برای واردات گاز از طریق دریای خزر یا آذربایجان و خط لوله آستارا- رشت- قزوین بوده است. ایران با تنوع بخشیدن به منابع واردات گاز خود، می‌تواند امنیت انرژی‌اش را افزایش و اتکای خود را به یک تأمین‌کننده واحد کاهش دهد.

■ **سرمایه‌گذاری مستقیم دولت سیزدهم برای توسعه ظرفیت ذخیره‌سازی گاز**

ذخیره‌سازی گاز نقش مهمی در تأمین نیازهای انرژی بخش‌های مختلف اقتصادی در فصول سردسال دارد؛ در دسترس بودن تأسیسات ذخیره‌سازی گاز، کارکرد بدون مشکل صنایع، نیروگاه‌ها و خانوارها را امکانپذیر و تأمین انرژی را حتی در دوره‌های اوج تقاضا تضمین می‌کند. در ایران، جای این که زمستان‌ها دچار ناترازی مقطعی گاز داشته‌ن ظرفیت ذخیره‌سازی گاز کافی برای اطمینان از تأمین مطمئن انرژی ضروری است. با این حال، ظرفیت فعلی ذخیره‌سازی گاز در ایران محدود و حدود ۱۶ درصد است و ایران دارای کمترین میزان ذخیره است. بنابراین سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌های ذخیره‌سازی گاز در ایران برای تأمین نیازهای انرژی کشور ضروری است. برای اطمینان از تأمین انرژی مطمئن و بدون وقفه، ایران باید به دنبال توسعه تأسیسات ذخیره‌سازی گاز به حداقل ۱۰ درصد از مصرف زمستانی خود باشد. این نه تنها امنیت انرژی را بهبود می‌بخشد، بلکه فرصت‌های شغلی ایجاد می‌کند و رشد اقتصادی را افزایش می‌دهد. سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های ذخیره‌سازی گاز برای ایران برای برآوردن نیازهای انرژی بخش‌های مختلف در فصول سرد سال بسیار مهم است. این فرصتی برای دولت و بخش خصوصی است تا در یک پروژه زیرساختی حیاتی سرمایه‌گذاری کنند که نه تنها به نفع اقتصاد است، بلکه تأمین مطمئن و بدون وقفه انرژی برای مردم را تضمین می‌کند.

■ **شاخص میزان ذخیره‌سازی گاز**

بنابراین راهکار اصلی برای رفع ناترازی و آفت فشار مقطعی در منطقه شمال شرقی کشور، فعال‌سازی ذخیره‌سازی گاز در دو میدان طبیعی گاز قزلبه و همچنین شوریجه است تا امکان تزریق بیش

از ۰۰۰میلیون مترمکعب گاز در اوج پیک مصرفی مهیا شود و اقدامات اولیه در این زمینه انجام و سرمایه‌گذاری مناسبی در نظر گرفته شده است و به عنوان یک شاخص مهم توسعه صنعت گاز باید در برنامه هفتم توسعه نیز در نظر گرفته شود و میزان ذخیره‌سازی گاز در پایان برنامه هفتم توسعه حداقل به میزان ۱۰ درصد برسد.

■ **افزایش تولید گاز از میدان مشترک گازی با قطر**

یکی دیگر از راهبردهای حیاتی برای رسیدگی به ناترازی گاز ایران، افزایش تولید گاز از منابع مشترک گازی به ویژه از میدان گازی مشترک با قطر است. میدان پارس جنوبی با گنبد شمالی که در خلیج فارس واقع شده است، بزرگ‌ترین میدان گازی جهان است که ایران

مسیر توسعه ظرفیت تولید گاز از این میدان را فراهم خواهد کرد که نه تنها به رفع ناترازی گاز کشور کمک می‌کند، بلکه پتانسیل صادرات آن را نیز افزایش می‌دهد، زیرا گاز مزایا می‌تواند برای خریداران بین‌المللی

■ **سرمایه‌گذاری مستقیم صنایع در میادین گازی برای خودتأمینی گاز صنایع**

برای تأمین نیازهای گازی صنایع ایران و کاهش اتکای آنها به شیبکه ملی گاز، دولت ترویج سرمایه‌گذاری مستقیم صنایع در میادین گازی را آغاز کرده است. این استراتژی به صنایع اجازه می‌دهد تا تأمین گاز خود را ایمن کنند و فشار وارده بر شبکه ملی گاز را کاهش دهند.

به عنوان مثال، بزرگ‌ترین تولیدکننده فولاد ایران، شرکت فولاد مبارک، قراردادی را برای سرمایه‌گذاری در توسعه یک میدان گازی در استان فارس امضا کرد. این سرمایه‌گذاری شرکت را قادر می‌سازد تا تأمین گاز خود را برای ۲۵ سال آینده بدون اتکا به شیبکه سراسری تأمین کند. انتظار می‌رود تشویق سرمایه‌گذاری مستقیم توسط صنایع در میادین گازی مزایای متعددی داشته باشد. اولاً، تقاضا در شبکه ملی گاز را کاهش و در نتیجه ناترازی گاز را کاهش می‌دهد. ثانیاً، توسعه میادین گازی ایران را که به دلیل سرمایه‌گذاری ناکافی تا حد زیادی از آنها بهره‌برداری نشده است، ترویج خواهد کرد. در نهایت، با ارائه منابع انرژی قابل اعتماد به صنایع، رشد اقتصادی را تحریک می‌کند و آنها را قادر می‌سازد تا عملیات خود را گسترش دهند و فرصت‌های شغلی بیشتری ایجاد کنند.

البته در کنار افزایش تولید باید دولت ایران اقدامات ضروری در زمینه بهینه‌سازی مصرف را نیز پیگیری کند. ایران همچنین باید بر بهبود بهره‌وری انرژی، سرمایه‌گذاری در منابع انرژی جایگزین و نوسازی زیرساخت‌های انرژی خود تمرکز کند. با اتخاذ رویکردی جامع در مدیریت انرژی، ایران نه تنها می‌تواند به ناترازی گاز فعلی خود رسیدگی کند، بلکه می‌تواند یک سیستم انرژی انعطاف‌پذیرتر و پایدارتر برای آینده بسازد. در پایان، دولت ایران اقدامات متعددی در برای رفع مشکل ناترازی گاز این کشور انجام داده است، از جمله از سرگیری واردات گاز از ترکمنستان، افزایش تولید گاز از میدان مشترک گازی با قطر و تشویق سرمایه‌گذاری مستقیم صنایع در میادین گازی. این راهبردها در صورت اجرای مؤثر، پتانسیل بهبود چشمگیر امنیت انرژی ایران، حمایت از رشد صنعتی و ایجاد تعادل عرضه و تقاضای گاز پایدارتر در کشور را دارند.

ارتباطات باشد. وزارتخانه‌های دیگر هم باید به کمک وزارت خارجه بیایند تا با افزایش تبادلات صنعتی و اقتصادی با کشورهای همسایه همستگی بیشتری ایجاد کنیم.»

این عضو کمیسیون انرژی مجلس تصریح می‌کند: «تبدیل شدن به هاب گازی منطقه نیاز به زمان دارد و واردات گاز از ترکمنستان اگرچه به این امر کمک می‌کند اما به تنهایی کارساز نیست. باید روی این موضوع تمرکز کنیم و شرایطی را به وجود بیاوریم که گاز کشورهای دیگر مانند قطر را هم در اختیار بگیریم و در نهایت تبدیل به یک هاب گازی منطقه شویم.»

وی ادامه می‌دهد: «هاب گازی به این معناست که بتوانیم گاز را از کشورهای اطراف بگیریم و آن را عبور دهیم. از طریق استفاده از گاز ترکمنستان می‌توانیم مرکزیتی پیدا کنیم و گاز این کشور را به عراق، ترکیه و آذربایجان بدهیم. میزان این انتقال بستگی به ظرفیت لوله‌های کشورهای هدف دار. ما باید زیرساخت‌های خود را تقویت کنیم که در

زمینه گاز و برق بتوانیم نقش هاب را بر عهده بگیریم.»

عباسی می‌گوید: «واردات گاز از ترکمنستان به ما این فرصت را می‌دهد که گاز خود را صرف استفاده در صنایع مختلف مانند پتروشیمی‌ها کنیم و نسوزانیم. به این ترتیب، در برخی موارد می‌توانیم صرفه‌جویی داشته باشیم و در بعضی دیگر ارزش افزوده ایجاد کنیم. اینها مزیت‌هایی است که واردات گاز از ترکمنستان برایمان دارد. به طور کلی، واردات گاز از دیگر کشورها سیاست خوبی است، اما آزمایش این است که برنامه‌ریزی برای استفاده بهینه از آن داشته باشیم.» وی خاطرنشان می‌کند: «رفع ناترازی گاز کشور از طریق واردات به ما کمک می‌کند پایداری در تولید برق داشته باشیم و از تعطیلی صنایع جلوگیری کنیم. از این‌نظر، همکاری با ترکمنستان و واردات گاز این کشور به هر میزان که باشد برایمان مزیت دارد و این امر را مثبت ارزیابی می‌کنم.»

■ **راهکارهای مهم جهت رفع ناترازی گاز از طریق رشد تولید و عرضه گاز**

حمید بهزادی بخش، کارشناس انرژی نیز با اشاره به وجود ناترازی مقطعی گاز در ایران و راه‌حل‌های رفع این ناترازی به «جوان» می‌گوید: «ناترازی گاز چالشی دائمی است که ایران با آن مواجه است و این کشور در تلاش برای پاسخگویی به تقاضای فزاینده گاز طبیعی است. ذخایر گاز این کشور که یکی از بزرگ‌ترین ذخایر جهان است، برای پاسخگویی به تقاضای فزاینده داخلی آن کافی نبوده و منجر به کمبود و افزایش قیمت شده است. برای مقابله با این چالش، دولت ایران راه‌حل‌های مختلفی از جمله افزایش تولید و عرضه گاز را بررسی کرده است. یکی از راه‌حل‌های اصلی برای ناترازی گاز در ایران افزایش تولید و عرضه گاز است.»

وی می‌افزاید: «دولت ایران با از سرگیری واردات گاز از ترکمنستان در این راستا گام برداشته است. انتظار می‌رود این اقدام به تأمین بخش مهمی از نیازهای شبکه در شمال کشور کمک کند. گاز وارداتی از ترکمنستان عمدتاً برای مصارف داخلی به‌ویژه در استان‌های شمالی ایران که برای گرمایش در ماه‌های زمستان به شدت به گاز وابسته هستند، استفاده می‌شود.»

بهزادی در ادامه با اشاره به لزوم برداشت گاز از مرزی‌ترین لایه مشترک گازی بین ایران و قطر تصریح می‌کند: «ایران همچنین تولید گاز خود از میدان مشترک گازی با قطر را افزایش داده است. میدان گازی پارس جنوبی که در خلیج فارس قرار دارد بین ایران و قطر مشترک است. ایران برای افزایش تولید خود از این میدان تلاش کرده است که انتظار می‌رود به تأمین نیاز گاز داخلی کشور کمک کند. همچنین امیدواریم افزایش تولید از میدان گازی پارس جنوبی به ایران کمک کند تا به صادرکننده بزرگ گاز در منطقه تبدیل شود. دولت سیزدهم با امضای جدید به کار گرفته شده در تعویض سسکو ۱۲۰ و انتقال آن به ۵۵۰ کیلومتر آن طرف‌تر جهت بارگذاری بر فاز ۱۱ پارس جنوبی اقدام کرد و پس از ۲۵ سال از آغاز برداشت گاز از فازهای مختلف پارس جنوبی، برای اولین بار بین ۱۵ تا ۲۰ میلیون مترمکعب گاز برداشت خواهد کرد.»

این کارشناس اقتصادی خاطرنشان می‌کند: «به طور کلی، افزایش تولید و عرضه گاز گامی حیاتی در رسیدگی به ناترازی گاز در برنامه هفتم توسعه ایران است. تصمیم دولت برای از سرگیری واردات گاز از ترکمنستان و افزایش تولید از میدان مشترک گازی با قطر در مرزی‌ترین لایه مشترک با این کشور گام‌های مهمی در این راستاست. با برداشتن این گام‌ها، ایران می‌تواند در تأمین نیازهای گاز داخلی خود به خودکفایی بیشتری برسد و در عین حال به صادرکننده بزرگ گاز در منطقه تبدیل شود.»

■ **جمع‌بندی**

به نظر می‌رسد یکی از راه‌حل‌های اصلی برای رفع ناترازی گاز ایران، افزایش عرضه گاز طبیعی از طریق واردات است. ایران پس از یک وقفه طولانی به تازگی تصمیم گرفته است واردات گاز از ترکمنستان را از سر بگیرد. انتظار می‌رود این حرکت تأثیر قابل‌توجهی بر عرضه گاز کشور به‌ویژه در شمال که تقاضا برای گاز طبیعی بالاست، داشته باشد. عمده مصرف گاز در فصول سرد سال که کشور دچار ناترازی گاز می‌شود،

در بخش شمالی کشور قرار دارد و از طرف دیگر منابع غنی و سرشار گازی نیز در جنوب کشور قرار دارند که این مسئله انتقال گاز از جنوب به شمال را با مشکل جدی روبه‌رو کرده و همین مسئله موجب شده است دولت سیزدهم به سمت از سرگیری واردات گاز از کشورهای شمالی ایران رفته و مرحله اول این مسئله با از سرگیری واردات گاز از ترکمنستان در خرداد ۱۴۰۲ پس از هفت سال قطع روابط گازی با ترکمنستان آغاز شده است.

■ **اهمیت از سرگیری واردات گاز جهت رفع ناترازی و مرکزیت ایران در تجارت گازی منطقه**

فردیون عباسی، عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی ضمن اشاره به این موضوع که واردات گاز از ترکمنستان به هر میزان که باشد، مزیت‌های زیادی برایمان دارد به «جوان» می‌گوید: «از آنجایی که منابع گازی ما عمدتاً در جنوب قرار دارد و باید آن را به مناطق شمال و شمال شرق کشور انتقال دهیم، هر چقدر بتوانیم از منابع نزدیک‌تر مانند ترکمنستان این گاز را تأمین کنیم، هم به لحاظ رفع کمبودها برایمان مزیت محسوب می‌شود و هم مباحثی مانند هزینه ترانزیت و هدررفت گاز حین انتقال را برطرف می‌کنیم. بنابراین علاوه بر حرکت به سمت

حمید بهزادی بخش

کارشناس انرژی

رفع ناترازی گاز کشور از طریق واردات به ما کمک می‌کند. پایداری در تولید برق داشته باشیم و از تعطیلی صنایع جلوگیری کنیم. از این نظر، همکاری با ترکمنستان و واردات گاز این کشور به هر میزان که باشد برایمان مزیت دارد و این امر را مثبت ارزیابی می‌کنم

افزایش تولید گاز، راهکار مهم کاهش اثر ناترازی‌های مقطعی زمستان، افزایش واردات گاز از بخش شمالی کشور است که اهمیت زیادی در جلوگیری از آفت فشار مناطق شمالی در زمان پیک مصرف دارد.»

وی می‌افزاید: «گسترش ارتباطات با کشورهای همسایه و تعریف منافع مشترک کمک می‌کند در مجامع بین‌المللی مانند سازمان ملل به یکدیگر یاری برساییم. این رابطه‌ها را مثبت می‌بینم و بهتر است وزارت خارجه با حفظ حکمت و عزت ملی به دنبال افزایش این نوع

